

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Ifølge liste

Deres ref	Vår ref	Dato
	16/485	19.09.2017

Trønder Energi Kraft AS - Stokkfjellet vindkraftverk - klage og innsigelse

1. Bakgrunn

Norges vassdrags- og energidirektorat (heretter NVE) ga 18. desember 2014 Trønder Energi Kraft AS (heretter TEK) konsesjon for å bygge og drive Stokkfjellet vindkraftverk med tilhørende infrastruktur i Selbu kommune. TEK fikk tillatelse til et vindkraftverk med en samlet installert effekt på inntil 90 MW. NVE ga samtidig ekspropriasjonstillatelse for å bygge en ny omlag 30 km lang 132 kV kraftledning fra Stokkfjellet vindkraftverk til Nea transformatorstasjon.

Planområdet dekker et areal på om lag 5,8 km² i en høyde på mellom 590 og 704 moh på Stokkfjellet vest for samløpet av vassdragene Råna og Nea. Stokkfjellet er en forlengelse av et større fjellparti lengre vest, kalt Bringen.

Stokkfjellet vindkraftverk er teknisk/økonomisk blant de bedre vindkraftprosjektene som er blitt behandlet de siste årene, og prosjektet har positiv nåverdi.

NVE mottok seks klager på konsesjonsvedtaket og én klage på ekspropriasjonstillatelsen. Klagerne er Gåebrien Sijte (Riast/Hylling reinbeitedistrikt), Forum for Natur og friluftsliv - Sør-Trøndelag, Johan Birger Stokmo, Henning Stokmo, Per Olav Tjelflaat, Nei til Vindkraft i Selbu og Iver Johan Unsgård. Klagen fra grunneier Iver Johan Unsgård gjaldt ekspropriasjonstillatelsen til nettilknytningen. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i tillegg fremmet innsigelse til prosjektet.

Klagene fra Per Olav Tjelflaat og Nei til Vindkraft i Selbu ble avvist av NVE på grunn av manglende rettslig klageinteresse. Nei til Vindkraft i Selbu påklaget NVEs avvisning i brev av

Postadresse	Kontoradresse	Telefon*	Avdeling	Saksbehandler
Postboks 8148 Dep	Akersgata 59	22 24 90 90	Energi- og	Tollef Taksdal
0033 Oslo		Org no.	vannressursavdelingen	22 24 61 71
postmottak@oed.dep.no	oed.dep.no	977 161 630		

16. mai 2015. Olje- og energidepartementet (heretter departementet) stadfestet NVEs avvsningsvedtak i brev av 1. april 2016.

NVE har forberedt klagen i tråd med forvaltningsloven § 33. NVE fant ikke grunnlag for å oppheve eller endre vedtakene av 18. desember 2014, og oversendte ved brev av 6. november 2015 saken til departementet for endelig avgjørelse.

Departementet avholdt klagebefaring av planområdet 31. mai 2016, der kommunen, representanter fra Fylkesmannen, grunneiere og klagerne var tilstede.

I ettertid har et annet reinbeitedistrikt, Saanti Sijte (Essand), fremmet krav om at NVEs konsesjonsvedtak kjennes ugyldig på grunn av saksbehandlingsfeil. Distriktet hevder at vindkraftverket kommer til å berøre Saanti Sijtes rettigheter, og ha negative konsekvenser for reindriften i distriktet.

2. Klager og innsigelse

2.1 Innsigelsen fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag (Fylkesmannen) har fremmet innsigelse til tiltaket blant annet med bakgrunn i vindkraftverkets betydning for reindriften.

I brev av 26. januar 2015 til NVE har Fylkesmannen utdypet innsigelsen. NVE satte i utredningsprogrammet til Stokkfjellet vindkraftverk krav om at reinbeitedistriktets bruk av tiltaksområdet skulle beskrives. Fylkesmannen påpekte i høringen av søknaden at konsekvensutredningen var for generell på dette punktet. Fylkesmannen viser til at fagutredder (Bioforsk) i ettertid har fått oversendt en mer detaljert beskrivelse av reinens bruk av området, og at utredderen hos Bioforsk har gjort en ny vurdering med bakgrunn i dette. Fylkesmannen ba om at denne vurderingen ble lagt til grunn i klagebehandlingen. Fylkesmannen peker på at dersom Stokkfjellet vindkraftverk blir realisert, må myndighetene legge til grunn at tiltaket vil gi en innvirkning på rein fem kilometer fra planområdet.

Fylkesmannen er bekymret for hvordan vindkraftverket vil påvirke bruken av området som kalvingsland, og mener kunnskapen om vindkraftverks virkning på simler som skal kalve, er mangelfull. Fylkesmannen viser til at simler er særlig sårbare for forstyrrelser i perioden fra før kalving, gjennom kalvingsperioden og til p regningsperioden etter kalving er over. Denne perioden varer fra månedsskiftet april-mai til midten av juni. Fylkesmannen peker på at det er stor sannsynlighet for at simlene vil trekke vekk fra området dersom det pågår anleggsarbeid i denne perioden. Fylkesmannen peker videre på at forskning viser at reinen i liten grad tilvenner seg disse inngrepene, jf. NINAs temahefte nr. 26 «Inngrep i reinbeiteland»». Fylkesmannen mener at under driftsfasen vil menneskelig aktivitet være en forstyrrende faktor som kan føre til at simlene sannsynligvis vil sky området for alltid.

Fylkesmannen mener at reinbeitedistriktet har rett på erstatning for tapt kalvingsland innenfor grensene til distriktet, enten i form av økonomisk kompensasjon eller tilgang på nytt kalvingsland.

Fylkesmannen oppsummerer med at en realisering av Stokkfjellet vindkraftverk vil få så store negative konsekvenser for reindriften i Gåebrien Sijte at det vil være i strid med nasjonale og regionale mål for reindriften. Siden den sørsamiske reindriften står i en særstilling som kulturbærer for sørsamene, mener Fylkesmannen at Stokkfjellet også vil kunne komme i strid med FNs internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27, som gir et vern om etniske og språklige minoriteter.

Departementet avholdt innsigelsesmøte med Fylkesmannen 26. mai 2016. I møtet ble reinbeitedistriktets faktiske bruk av området og gjeldende distriktsgrense diskutert.

Fylkesmannen orienterte også om forvaltningen av området, herunder statlige tilskudd til oppføring av sperregjerder utenfor distriktsgrensen. Fylkesmannen påpekte for øvrig at det ikke er noen topografiske barrierer ved gjeldende grense, og opplyste at distriktet har benyttet seg av beite- og kalvingsområder i og ved Bringene over lengre tid.

Fylkesmannen mener det ikke er rimelig å si at vindkraftverket ikke vil påvirke reindriften som er utenfor distriktsgrensen. Fylkesmannen er forøvrig misfornøyd med konsekvensutredningen på reindrift, og mener at de samlede virkningene for planlagte og etablerte tiltak i distriktet ikke er vurdert ordentlig verken i utredningen eller av NVE.

Fylkesmannen mener for øvrig at virkningene for friluftsliv og naturmangfold (fugl) er mangelfullt utredet.

2.2 Klagene

Gåebrien Sijte (Riast/Hylling reinbeitedistrikt) klaget på NVEs vedtak ved brev av 26. januar 2015. Distriktet anfører at fagutreder ikke er gitt mulighet til å sette seg inn i reindriften bruk av bringenområdet (Mielke), som de mener er sentralt for bruken og driftsmønsteret i distriktet. Distriktet peker på at det virker uklart hvordan fagutreder har oppfattet bruken av de forskjellige årstidsbeitene i distriktet, herunder områdene inn mot Bringene og distriktets flytting til Femund reinbeitedistrikt om vinteren. Distriktet mener at den reindriftsfaglige utredningen ikke er egnet som kunnskapsgrunnlag i saken. Distriktet mener utredningene tar utgangspunkt i feil faktagrunnlag om bruken av Bringene og hvordan reindriften i distriktet foregår. De hevder at utredningsplikten ikke er oppfylt, og at dette er en vesentlig saksbehandlingsfeil. Distriktet har vedlagt kart med døgnplott fra GPS-sendere, som skal underbygge opplysningene i klagen.

Distriktet opplyser at dagens områdebruk og driftsmønster i bringenområdet i grove trekk har vedvart siden den intensive reindriften i området opphørte, men er i senere tid noe forandret etter enighet mellom distriktene om å bruke Riasten- og Hyllingen reinbeitedistrikt i fellesskap

for de reineiere som hadde tilhold i disse distriktene. Etter dette har alle flyttet inn i tidligere Riasten reinbeitedistrikt, og mot eller inn i Bringen i kalvingstiden.

Distriktet har vist til at tidspunktet for reinens ankomst til Bringen varierer fra år til år, men intensiteten i bruk spesielt i kalvingsperioden, er ganske lik fra år til år. Årsaken til at tidspunkt for ankomst til området kan variere, har sammenheng med når flytting fra Femund reinbeitedistrikt skjer. Femund reinbeitedistrikt er vinterbeitedistrikt for Riast/Hyllingen (Gåebrien Sijte) og Essand (Saanti Sijte) reinbeitedistrikter.

Gåebrien Sijte viser til at hele flokken deres normalt vil være på beite i Femund reinbeitedistrikt eller den sørøstligste delen av Gåebrien Sijte fra midten av januar frem til det flyttes ut av distriktet. Rein som de ikke klarer å flytte med til vinterbeitene, søker som regel mot områdene i Rensfjellet eller vest om sjøene Holtsjøen og Samsjøen, hvor den beiter inntil den kommer sørover mot Bringen og Tverråfjellet i forkant av kalvingstiden. Vanligvis vil store deler av flokken ankomme Bringen innen 20.-25. april. Distriktet har vist til at det er vanskelig å angi hvor stor andel av simleflokken som kalver i bringenområdet, men presiserer at Bringen har gode kvaliteter for reindriften. Dette skyldes blant annet at området blir tidlig bart om våren. Videre er det er kort avstand mellom høyereliggende områder hvor simlene har oversikt, og lavereliggende områder som kan gi ly for hardt vær. Det skal videre finnes gode beiter på de lavtliggende myrene.

Gåebrien Sijte beskriver at i kalvings- og parringsperioden er områdene Bringskaflet, Storvollfjellet, Vorda og Råndalsøyene mye brukt. Stokkfjellet brukes også, men i noe mindre grad. Bringen har kvaliteter og topografi som gjør at det finnes rein i området i de fleste av reindriftens åtte årstidsbeiter, med unntak av høysommeren med langvarig varme når reinen søker de høyeste fjellene midt i distriktet.

Gåebrien Sijte skriver at Bringen, og da i hovedsak området mellom Litj-Kalvesjøen og nordlige deler av Stokkfjellet, har en viktig funksjon i forbindelse med flytting sørover til vinterbeitene i Femund, og påpeker at det finnes en trekkvei ved Stor-Kalvsjøen, som brukes ved trekk mellom Storlifjellet og Bringen. Trekkveien brukes også som flyttvei om det er mest hensiktsmessig å flytte gjennom Bringen på vei sørover mot vinterbeitene.

Gåebrien Sijte mener at bringenområdet er et av distriktets særverdiområder, der negative effekter som følge av vindkraftverket vil ha størst virkninger for reindriften. Distriktet frykter etablering av Stokkfjellet vindkraftverk vil gi redusert reproduksjon, redusert avkastning pr rein i vårflokk, merarbeid, økte driftskostnader, økt konfliktnivå med andre interesser, økt bruk av områdene på begge sider at Samsjøen og Holtsjøen og tidligere press mot vinterbeiteområdene

Reinbeitedistriktet anfører at ovennevnte virkninger er godt beskrevet i litteraturen og at denne kunnskapen er godtatt av miljøet som har vitenskapelig og tradisjonell kunnskap om virkninger av forstyrrelser på rein. Distriktet mener at et alternativt fagmiljø, blant annet representert ved Universitetet i Oslo, mener at negative virkninger av inngrep i reinbeiteland

kun er målbare om inngrepene medfører økt menneskelig aktivitet. Klager peker i denne sammenhengen på at utreder viser til rapporten «VindRein», og legger noen av resultatene fra denne rapporten til grunn i utredningen. Klager stiller spørsmåltegn ved om det er relevant å bruke rapporten «VindRein» som kunnskapsgrunnlag for vurdering av virkninger av tiltaket. Klager hevder at annen forskning konkluderer med at det må gjennomføres regionale undersøkelser før man kan si noe sikkert om mulige virkninger.

Med bakgrunn i reinbeitedistriktets kunnskap om reindriften i sitt distrikt og endringer i reinens levemiljø, hevder de at tiltaket vil ha svært store negative virkninger. Distriktet ber derfor om at konsesjonen trekkes tilbake og avslås. Subsidært må NVE påse at utredningsplikten oppfylles før konsesjonssøknaden kan behandles. Ny utredning må skje i samarbeid med reinbeitedistriktet.

Forum for Natur- og Friluftsliv – Sør-Trøndelag (FNF) klager i brev av 26. januar 2014. I klagen er FNF skeptisk til at vindkraft ansees som et klimatiltak, og stiller spørsmål ved nytten og behovet for utbygging. Forumet savner en livsløpsanalyse av vindkraftverket, og hevder bygging av veier og andre inngrep i myrområder kan medføre større utslipp av klimagasser.

Videre viser forumet til fylkesdelplanen for vindkraft i Sør-Trøndelag og påfølgende arealanalyse. FNF anfører at det i fylkesdelplanen var et tak på utbygging av 1000 MW vindkraft, og peker på at det nå er gitt konsesjon til omlag 1440 MW. Forumet anfører at arealanalysen ikke la denne premissen til grunn. FNF viser til at Skarvan og Roltdalen nasjonalpark ligger åtte kilometer fra tiltaket, og mener det er feil av NVE å ikke legge vekt på vindkraftverkets visuelle virkninger på nasjonalparken.

FNF mener NVE undervurderer virkningene for naturmangfold i området, og viser til Fylkesmannens uttalelse om at tiltaket vil påvirke flere arter negativt. Forumet mener at den samlede belastningen tiltaket vil medføre, sammen med blant annet vindkraftverk på kysten, må vurderes. I klagen fra forumet pekes det til slutt på Norges forpliktelser til å ta vare på naturen. Forumet savner i NVEs begrunnelse for tiltaket en vurdering av status for å nå dette målet og en henvisning til de konvensjoner som taler imot å gi konsesjon.

Johan Birger Stokmo er hytteeier på tilstøtende eiendom til vindkraftverket, nordvest for planområdet (Gnr/Bnr 119/3). Stokmo viser til høringsuttalelser i forkant av konsesjonsvedtaket, og anfører at hans innvendinger ikke er tatt hensyn til. Han mener plassering av én av vindturbinene er i strid med eiendomsretten, da rotoren på vindturbinen vil gå over eiendomsgrensen hans. Stokmo anfører videre at plangrensen for tiltaket omslutter hans eiendom. Stokmo peker på at støy, skyggekast og iskast i praksis vil medføre at hans eiendom vil bli en del av vindkraftverket. Stokmo mener at belastningen på hans eiendom blir urimelig som følge av gitt konsesjon, og ber om at vedtaket revurderes.

Henning Stokmo er hytteeier nær planområdet, og representerer også andre hytteeiere i området. Stokmo mener at verken redusert eiendomsverdi for hytteeierne eller ødeleggelse av naturen i området, er tillagt vekt i konsesjonsbehandlingen. Stokmo peker på at størrelsen på de konsesjonsgitte vindturbinene vil øke sammenlignet med hva som tidligere er lagt til grunn, og mener dette vil gi andre virkninger enn hva som fremgikk av konsesjonssøknaden.

Grunneier Iver Johan Unsgård klager i e-post av 19. januar 2015 på NVEs tillatelse til ekspropriasjon for bygging kraftledningen over hans eiendom i Tydal. Han mener at det av hensyn til naturvern er forkastelig å legge kraftledningen på sørsiden av Nea, så lenge det er to kraftledninger der fra før. Han ber om at ny ledning henges i mastene til en av de eksisterende ledningene, og kommenterer at dersom dette ikke er mulig er det for billig å ekspropriere grunn.

2.3 Merknader fra Essand reinbeitedistrikt

Saanti Sijte (Essand reinbeitedistrikt) har tilskrevet departementet ved e-post av 7. desember 2016. Reinbeitedistriktet anfører at planene om vindkraftverket ikke er gjort kjent for distriktet, og at det ikke er gjort noen vurderinger av hvilke effekter Stokkfjellet vindpark vil kunne få for Saanti Sijte før konsesjon ble gitt. Distriktet mener konsesjon derfor er gitt på manglende kunnskaps- og vurderingsgrunnlag, og i strid med både forvaltningsloven og internasjonale konvensjoner. Saanti Sijte har derfor fremført krav om at NVEs konsesjonsvedtak kjennes ugyldig. Distriktet har formulert e-posten som en klage på vedtaket

Departementet sendte henvendelsen fra Saanti Sijte til NVE for uttalelse 15. desember 2016. NVE svarte i brev av 6. januar 2017, og opplyser der at de under saksbehandlingen ikke fant at Saanti Sijte var berørt av vindkraftutbyggingen, og at distriktet derfor ikke ble involvert i prosessen. NVE er kjent med at det i en svensk studie er observert at synlighet av turbiner muligens kan påvirke reinsens arealbruk, og at det i et vindkraftverk i Norge også er observert lignende virkninger. Samlet sett har NVE vurdert at det i dag ikke er et tilstrekkelig empirisk grunnlag for Saanti Sijtes påstand om at synlighet av turbiner på Stokkfjellet vil medføre omfattende unnvikelse i Essand reinbeitedistrikt.

Departementet forela NVEs vurderinger for Saanti Sijte. I e-post av 1. februar 2017 til departementet, opprettholder de påstanden om at NVEs konsesjonsvedtak kjennes ugyldig.

2.4 Konsultasjon med Sametinget

Departementet konsulterte Sametinget i møte 30. juni 2017. Sametinget mener at i denne saken må hensynet til den sårbare sørsamiske kulturen og det sørsamiske språket tillegges avgjørende vekt. Sametinget er ikke enig i at det gis konsesjon til Stokkfjellet vindkraftverk, og viser til at det heller ikke foreligger noe forhåndsinformert samtykke for etablering av Stokkfjellet vindpark fra berørte reinbeitedistrikt og Sametinget. Sametinget mener tiltaket vil kunne overskride eller stå i fare for å overskride skranken for hva staten kan tillate av inngrep etter FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27, ved å nekte eller krenke adgangen til reindrift med tilhørende samisk kulturutøvelse i området, og vil slik være i strid mot gjeldende rett og internasjonal rett. Dersom det gis konsesjon, slutter Sametinget seg til

departementets forslag til vilkår 12 og 15, men etterlyser en vurdering av distriktets anførsler om endring av distriktsgrensen som avbøtende tiltak.

3. Departementets merknader

3.1 Innledning

Departementet skal i klagebehandlingen vurdere de synspunkter klagerne kommer med. Departementet kan prøve alle sider av saken og ta hensyn til nye omstendigheter, jf. forvaltningsloven § 34 annet ledd. I vurderingen av om konsesjon etter energiloven skal opprettholdes, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Energiloven skal sikre at produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder skal det tas hensyn til allmenne og private interesser som blir berørt.

3.2 Kunnskapsgrunnlag

Fylkesmannen anfører i innsigelsen at konsekvensutredningen er mangelfull når det gjelder blant annet fugl og friluftsliv. Største delen av innsigelsen går ut på problemstillinger knyttet til reindrift. For dette spørsmålet viser til departementet til punkt 4.4 under.

I samsvar med naturmangfoldloven § 8 første ledd bygger departementet klagebehandlingen på følgende dokumentasjon som kunnskapsgrunnlag i saken:

- Konsesjonssøknaden av september 2013, med konsekvensutredninger og fagrapporter,
- NVEs konsesjonsvedtak av 18. desember 2014,
- Klagene på konsesjonsvedtaket og innsigelsen fra Fylkesmannen, samt NVEs vurdering av disse i brev av 6. november 2015,
- departementets befaring og møte 31. mai 2016,
- tilleggsopplysninger fra Fylkesmannen av 26. januar 2015,
- oppdaterte registreringer i Naturbase og Artsdatabanken og
- opplysninger og dokumentasjon fremkommet i konsultasjon med Gåebrien Sijte.

Kravet til kunnskapsgrunnlag skal stå i et rimelig forhold til saken og risikoen for skade på naturmangfoldet. Departementet mener den samlede dokumentasjonen i saken gir et tilstrekkelig grunnlag for å drøfte og vurdere effekten av vindkraftverket på naturmangfoldet. Virkningene av tiltaket er beskrevet på tilstrekkelig vis. Den samlede dokumentasjonen gir et godt nok grunnlag for den overordnede avveiningen av relevante hensyn etter energiloven, jf. også prinsippet i forvaltningsloven § 17 om informasjons- og utredningsplikt. Når det gjelder konsekvensene og kunnskapsgrunnlaget om reindrift, viser departementet til vurderingen nedenfor. Departementet mener ellers at saken er godt opplyst, og at kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig for å fatte vedtak.

3.3 Fylkesdelplan for vindkraft i Sør-Trøndelag

FNF viser til fylkesdelplanen for vindkraft i Sør-Trøndelag og påfølgende arealanalyse. I fylkesdelplanen var et tak på utbygging av vindkraft på 1000 MW, mens det nå er gitt konsesjon til omlag 1440 MW.

NVE har i klagevurderingen påpekt at byggingen av vindkraft i Sør-Trøndelag i fylkesdelplan fra 2008 var ment å utgjøre en installert effekt på 700-1000 MW, og at det var områdene i de indre kystheier i Snillfjord og området fra Bjugn/Åfjord til Osen kommune, som skulle være gjenstand for videre utredninger. Sør-Trøndelag fylkeskommune har i etterkant av fylkesdelplanen utarbeidet en arealanalyse for å se på mulighetene for å etablere vindkraftverk i innlandet i tillegg. Departementet peker for øvrig på, som NVE også har gjort, at Fylkeskommunen i høringsuttalelsen er positiv til etablering av Stokkfjellet vindkraftverk.

Departementet vil i denne sammenheng vise til at regionale planer for vindkraft ikke er en bindende plan for konsesjonsmyndigheten, men er et retningsgivende verktøy som inngår som en del av beslutningsgrunnlaget i konsesjonssaker. I møte i Fylkestinget 23.april 2014 fattet Sør-Trøndelag fylkeskommune vedtak om aksept for at NVE gir konsesjon til Stokkfjellet vindkraftverk. Departementet har, i likhet med NVE, vektlagt Fylkestingets vedtak i den samlede vurderingen av vindkraftverket.

3.4 Utbyggingsomfang

Enkelte klageparter anfører at det nå er aktuelt å bruke større turbiner enn det som ble lagt til grunn i konsesjonssøknaden, og mener dette gir større skader og ulemper.

Til grunn for konsesjonssøknad og konsekvensutredninger lå en skisse med 42 turbiner på 2,3 MW. Teknologit utviklingen går i retning av større og mer effektive turbintyper. Trønderenergi opplyser i e-post av 12. mai 2017 til departementet at det som er aktuelt nå er 18 til 24 turbiner med en effekt på 3,3 til 4,5 MW, altså en reduksjon på 18 til 24 turbinpunkter sammenlignet med søknaden.

Departementet finner at den økning i turbinstørrelse det legges opp til veies opp av at antall turbiner om lag halveres. Færre turbiner gir større fleksibilitet med hensyn til å redusere støy- og skyggekastulemper, og gir generelt et ryddigere visuelt inntrykk. Der utbyggingsløsningen avviker vesentlig fra det som er lagt til grunn i konsesjonssøknaden, skal dette beskrives i detaljplanen.

Departementet skal for øvrig bemerke at konsesjoner til vindkraftverk gis med en maksimal installert effekt innenfor et avgrenset planområdet uten å være bundet til type eller antall turbiner og for å gi nødvendig fleksibilitet til detaljprosjekteringen; herunder å fange opp teknologit utvikling.

Departementet kan ikke se at den utbyggingsløsning TrønderEnergi nå skisserer er i strid med konsesjonen. Om betydningen av endringene for de enkelte tema, vises det til drøftelsen under.

3.5 Virkninger for naturmangfold

3.5.1 Innledning

I den skjønsmessige vurderingen som foretas etter energiloven ved avgjørelsen av klagen på tillatelse til bygging og drift av vindkraftverket, vurderes miljøkonsekvensene av tiltaket i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til kraftforsyningssikkerheten og tiltakets bidrag i satsingen på fornybar energi og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies. Prinsippene i naturmangfoldloven § 7, jf. §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter energiloven. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene iakttas ved departementets behandling av denne klagesaken.

I noen av klagen er særlig hensynet til naturmangfoldet trukket frem, samt sumvirkninger av Stokkfjellet vindkraftverk sammen med andre konsesjonsgitte og planlagte vindkraftverk i regionen. Forholdet til internasjonale konvensjoner er også trukket frem i klagen til FNF. Departementet vil vurdere vindkraftverkets virkninger for aktuelle arter og naturtyper, før den samlede belastningen.

3.5.2 Flora

Departementet viser til at det meste av planområdet ifølge konsekvensutredningen består av den viktige naturtypen *Kalkrike områder i fjellet*. Konsekvensutredningen anslår at utbyggingen vil føre til at naturtypen reduseres i omfang, og utbyggingen kan også påvirke økologiske sammenhenger i naturtypen. Konsekvensen er vurdert til middels negativ.

I tilknytning til planlagt adkomstvei er det registrert to viktige naturtyper: *Bekkekløft og bergvegg* ved Kalvåa nedenfor Åsvollen og *Gammel barskog sør* for Åsvollen. I bekkekløften er det registrert fem rødlistearter av lav og sopp og i granskogen er det registrert en rødlistet lav. Konsekvensutredningen legger til grunn at veien ikke vil få noen konsekvenser for bekkekløften, men vil kunne få liten til middels negativ konsekvens for den gamle granskogen.

Ut i fra konsekvensutredningen legger departementet til grunn at negativ påvirkning på viktige naturtyper er relativt beskjeden, men at vindkraftverket kan ha negativ betydning for naturtypen *kalkrike områder i fjellet*. Ved en eventuell utbygging, vil naturtypen reduseres i omfang. Departementet mener imidlertid at dette ikke er til hinder for å gi konsesjon til vindkraftverket.

Departementet mener at dersom man tar hensyn til moser og lav i byggeperioden, kan virkningene for disse naturtypene reduseres. Departementet forutsetter i den forbindelse at det i detaljplanleggingen av adkomstveien søkes å redusere mulige negative effekter på gammelskogen sør for Åsvollen. Departementet har satt inn en presisering i vilkåret om MTA-plan. For øvrig mener departementet at de negative virkningene for naturtyper og

lavarter ikke er så store at en etablering av Stokkfjellet vindkraftanlegg med tilhørende infrastruktur er i strid med forvaltningsmålene i naturmangfoldloven § 4.

3.5.3 Fauna

Generelt om fugl i området

Det er sannsynlig at planområdet inngår i et leveområde til hubro (*sterkt truet*). I tilknytning til traseen for nettilknytning er det registrert hekkeplasser for hønhauk (*nær truet*) og fiskemåke (*nær truet*).

Øvrige livskraftige fuglearter som forekommer i området, og som kan være utsatt for påvirkning fra vindkraftverket, er smålom, kongeørn, fjellvåk, dvergfalk, storfugl og orrfugl. Konsekvensen vurderes av fagutreder å bli middels-stor negativ for smålom hvis arten hekker i området. Ellers er konsekvensene av fagutreder vurdert å være middels negativ for kongeørn, liten-middels negativ for fjellvåk og storfugl samt liten negativ for andre fugler.

Konsekvensutredningen trekker frem at en stor mengde kortnebbgås trekker forbi området vår og høst. Fagutreder peker også på at det er relativt store antall med trane som trekker forbi området. Det er uklart i hvor stor grad trekket berører planområdet. Fagutreder mener at med grunnlag i tilgjengelig kunnskap, kan konsekvensen for trekk og rastende fugler vurderes å bli liten negativ.

På rødlista av 2015 har lirype fått statusen *nær truet*. Lirype kan forekomme i hele planområdet. Erfaringer viser at lirype er utsatt for kollisjoner med vindturbiner. Departementet viser til at lirype forekommer i store deler av landet og er en art det jaktes aktivt etter. At enkeltindivider av rype dør som følge av kollisjoner med vindturbiner, antas derfor å være uten betydning for rypebestanden som sådan.

Hubro

I følge konsekvensutredningen er det to kjente hekkeplasser for hubro i vindkraftverkets influensområde. En av disse vurderes å ligge nær nok (3-4 km) til at det er mulig at planområdet inngår i hubroens territorium. Det er ikke klarlagt om hubroen bruker planområdet til næringsområde, og fagutreder mener det er vanskelig å vurdere områdets verdi for hubro. Det blir påpekt i konsekvensvurderingen at sannsynligheten for at hubroen av og til besøker området vurderes som relativt stor, men det er ikke noe som tilsier at det er en viktig del av territoriet.

Fagutreder påpeker at leveområder for hubro har stor verdi, men planområdet vurderes å være en perifer del av territoriet, og gis derfor middels verdi. Forstyrrelser ved hekkelokaliteter utgjør den viktigste påvirkningsfaktoren ved etablering av vindkraftverk. Departementet mener at det hverken er dokumentert eller særlig sannsynlig at hubroen hekker så nær vindkraftverket at vindkraftverket vil være et stort problem for hubroen. NVE har også lagt til grunn at arten hovedsakelig opererer i luftrom som gjør at den ikke er spesielt utsatt for kollisjoner med vindturbiner.

Etter NVEs vurdering vil vindkraftverket ikke være i strid med forvaltningsmålene for hubro, jf. naturmangfoldloven § 5. Departementet slutter seg til denne vurderingen.

Hønehauk og fiskemåke

Det er ifølge konsekvensutredningen to kjente hekkeplasser for hønehauk i nærheten av traseen for nettilknytningen. Da traséområdet høyst sannsynlig inngår i næringsområdet til i det minste to par hønehauk, er området skjønnsmessig vurdert av fagutreder å ha middels verdi. *Fiskemåke* (nær truet) er registrert på noen lokaliteter i tilknytning til traseen for nettilknytning øst for plan-området.

Smålom

Konsekvensutredningen finner det sannsynlig at det er hekkeplasser for smålom i planområdet. NVE legger dette til grunn, og mener lommen ikke er spesielt utsatt for kollisjoner med vindturbiner, men er sensitiv for forstyrrelser på hekkeplassene. NVE finner det derfor sannsynlig at smålommen kan bli fortrent fra enkelte hekkeplasser i planområdet.

NVE viser for øvrig til at en utbygging med færre turbiner kan gi større rom for å tilpasse turbinplasseringen til smålommens hekkeplasser. Departementet viser til at tiltakshaver nå opplyser at det er aktuelt med en utbygging med langt færre turbiner enn det som ble lagt til grunn for søknaden. Departementet forutsetter at det i detaljplanen drøftes i hvilken grad bruk av færre turbiner kan redusere mulig påvirkning på hekkelokaliteter for smålom.

Fugletrekk

Fylkesmannen peker på det omfattende fugletrekket gjennom plan- og influensområdet, særlig av kortnebbgås. Konsekvensutredningen har også pekt på kortnebbgåsetrekket, og mener det som et avbøtende tiltak bør vurderes å stanse vindkraftverket under den mest intense perioden av trekket.

NVE drøfter forholdet til kortnebbgåsetrekket i konsesjonsvedtaket. NVE legger til grunn at trekket går på bred front gjennom regionen, og konkluderer med at vindkraftverket kan utgjøre en kollisjonsrisiko for enkelte individer. NVE viser til at kortnebbgåsebestanden er livskraftig og i vekst, og er en art det jantes aktivt på, og finner at vindkraftverket ikke vil ha betydning for bestandsmålet for arten.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering.

3.5.4 Samlet belastning på naturmangfold

Påvirkning på et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastningen som økosystemet er eller vil bli utsatt for. Når flere utbyggingstiltak i et område samlet kan få vesentlige virkninger, skal tiltakets kumulative effekter til sammen med andre gjennomførte og planlagte tiltak i utbyggingstiltakets influensområde vurderes. Mindre eller enkeltvis tiltak vil ofte hver for seg ikke ha stor betydning for den samlede belastningen på naturmangfoldet, så lenge særlige truede arter eller naturtyper ikke skades. Legger man imidlertid sammen av tiltak sammen, kan den samlede belastningen over tid bli så stor at det ikke er mulig å

oppretholde eller nå forvaltningsmålene slik de er fastsatt for naturtyper, økosystemer og arter.

Utbyggingen vil føre til at et lite, isolert uberørt naturområde stort sett utgår. Konsekvensen vurderes av fagutreder til liten negativ. Forekomsten av lavarten gubbeskjegg (*nær truët*) vil trolig reduseres ved etablering av anleggsveien.

Utbyggingen kan føre til at enkeltindivider av fugl, særlig lirype og kortnebbgås kolliderer med turbinene og at enkelte hekkeplasser for smålom oppgis. Departementet legger til grunn at dette ikke har betydning på bestandsnivå.

Departementet vurderer de negative virkningene for naturmangfold samlet sett er akseptable og ikke i strid med forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 eller 5.

3.6 Reindrift

3.6.1 Det folkerettslige utgangspunktet

Den samiske reindriften er beskyttet av folkerettens urfolks- og minoritetsvern. Departementet har derfor vurdert vindkraftverket i lys av det vern samer nyter etter norsk rett og folkeretten. Den folkerettslige vurderingen er basert på den betenkning om samiske folkerettslige rettigheter ved naturinngrep professor Geir Ulfstein ved Universitetet i Oslo utarbeidet for departementet i forbindelse med behandlingen av vindkraft og kraftledninger på Fosen. En nærmere redegjørelse for departementets folkerettslige vurdering er inntatt i vedlegg 1.

I hvilken grad tiltaket vil være i strid med FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) art. 27 om kulturvern og minoriteter, beror på en konkret vurdering av hvorvidt tiltaket nekter samisk reindrift som kulturutøvelse. Bestemmelsen gjelder også krenkelse av kulturutøvelsen. Et tiltak som ikke innebærer en total nektelse av kulturutøvelse, vil derfor også være i strid med SP art. 27 dersom tiltaket innsnevrer samenes mulighet til kulturutøvelse betydelig. Ved vurderingen av hvorvidt et tiltak vil være i strid med SP art. 27 legger departementet til grunn praksis fra FNs menneskerettskomité.

For det første kan et tiltak som ikke i seg selv innebærer en nektelse, likevel anses som en nektelse, dersom flere tiltak samlet representerer en krenkelse av SP art. 27. Det relevante vurderingstemaet må være om tiltaket det er søkt om, i kombinasjon med tidligere tiltak og andre vedtatte tiltak, vil medføre at reindriftsutøveren nektes sin rett til kulturutøvelse. Videre er det også relevant å vurdere proporsjonaliteten ved tiltaket, slik at tiltaket gjøres minst mulig, og at det er forholdsmessighet mellom behovet for tiltaket og inngrepets omfang. I vurderingen av om SP art. 27 er krenket, skal det også legges vekt på om reindriftsutøverne har blitt konsultert, og om det er vurdert og gjort tilpasninger slik at de negative virkningene for reindriften blir redusert.

3.6.2 Saksbehandlingen

Saanti Sijte (Essand reinbeitedistrikt) anfører at de aldri har blitt gjort kjent med planene om vindkraftverket, og at det ikke er gjort noen vurderinger av hvilke effekter Stokkfjellet vindpark vil kunne få for Saanti Sijte før konsesjon ble gitt. Distriktet mener konsesjonen derfor er gitt på manglende kunnskaps- og vurderingsgrunnlag, og at konsesjonsvedtaket er ugyldig.

Departementet konstaterer at konsesjonssøknaden for Stokkfjellet i forbindelse med høringen ble annonsert i både Selbyggen og Adresseavisa, og for øvrig har vært omtalt i media i etterkant.

NVE har lagt til grunn at det kun er avledede virkninger for reindriften i Gåebrien Sijte, og funnet at vindkraftverket ikke vil berøre Saanti Sijte reinbeitedistrikt på noen måte. Det er derfor ikke vurdert eventuelle konsekvenser for dette distriktet i NVEs vedtak, og distriktet har derfor heller ikke vært involvert i saken.

På den andre siden kan departementet ikke se at Saanti Siitje har blitt tilskrevet direkte om saken. I alle tilfeller er det mer enn 1 år siden NVE fattet konsesjonsvedtak, og følgelig ikke adgang til å ta brevet fra Saanti Siitje til behandlingen som en klage, jf. forvaltningsloven § 31 tredje ledd.

Selv om ikke klagen tas til behandling, tilsier god forvaltningsskikk at påstander om saksbehandlingsfeil vurderes.

Til tross for avstanden fra planområdet til distriktsgrensen er om lag 1,5 km, er departementet av den oppfatning at vindkraftverket har så avledede mulige virkninger for driften i Saanti Sijte at distriktet ikke er å regne som en part i forvaltningsrettslig forstand, med tilhørende krav til varsling etter forvaltningsloven § 16. Manglende tilskrivning er etter departements syn derfor ikke i seg selv ikke en saksbehandlingsfeil.

Distriktet hevder de kan bli berørt av utbyggingen, og det kan stilles spørsmål ved om hensynet til distriktet burde vært vurdert redegjort for og vurdert i saksbehandlingen, jf. forvaltningsloven § 17. Manglende utredninger kan under enkelte omstendigheter utgjøre en ugyldighetsgrunn. Departementet har derfor vurdert de materielle sidene av Saanti Sijtes anførsler, det vil si vindkraftverkets betydning for reindriften i det distriktet. Det vises til vurderingen av vindkraftverkets betydning for reindrift nedenfor. Etter dette kan departementet ikke se at det hefter noen ugyldighetsgrunn ved konsesjonsvedtaket.

3.6.3 Kunnskapsgrunnlaget om reindrift

Gåebrien Sijte krever ny konsekvensutredning, der den faktiske bruken er beskrevet og vurdert grundigere.

Fylkesmannen har vist til at NVE i utredningsprogrammet til Stokkfjellet vindkraftverk satt krav om at reinbeitedistriktets bruk av tiltaksområdet skulle beskrives. Fagutreder (Bioforsk) har i ettertid fått oversendt en mer detaljert beskrivelse av reinens bruk av området. Bioforsk

har gjort en ny vurdering med bakgrunn i dette. Fylkesmannen har bedt om at det er den seneste rapporten som må legges til grunn i klagebehandlingen, selv om Bioforsk selv holder fast ved at det er den første rapporten som er den offisielle versjonen.

Departementet konstaterer at det foreligger to versjoner av fagutredningen for reindrift, der den viktigste forskjellen er om gjeldende distriktsgrense i vest for utbredelsen av Riast/Hyllingen reinbeitedistrikt er lagt til grunn som yttergrensen for den faktiske utøvelsen av reindriften i området eller ikke. Den siste uoffisielle rapporten er så vidt departementet kan forstå i stor grad basert på distriktets egen fremstilling av bruken av området. Tiltakshaver/Bioforsk har i etterkant anført at den rapporten ble utarbeidet ved en misforståelse, og derfor er noe en må se bort ifra. Den første rapporten som tar utgangspunkt i gjeldende distriktsgrenser, må derfor legges til grunn.

Departementet konstaterer at diskusjonen om hvilken fagrapport som er den "riktige" er basert på en bakenforliggende uenighet om reindriftsrettens utbredelse i dette området. Dette er en problemstilling departementet ikke kan ta stilling til. Departementet skal dog bemerke at det er en klar svakhet ved den opprinnelige fagrapporten når den bygger på en premiss om at reinen holder seg innenfor distriktsgrensen. Med den historikken som knytter seg til eksisterende distriktsgrense, den faktiske reindriftsutøvelsen i området og reindriftsforvaltningens tilnærming til denne driften, mener departementet det må legges til grunn i behandlingen av vindkraftverket at reindriften også utøves utenfor dagens distriktsgrense. Til grunn for vurderingen av konsekvensene for reindriften har departementet lagt til grunn all skriftlig dokumentasjon inklusive fagrapporter og høringsuttalelser, distriktets egen fremstilling av bruken slik det kom fram på konsultasjonen, og Fylkesmannens fremstilling av bruken slik det kom fram i innsigelsesmøtet. Departementet mener at dette kunnskapsgrunnlaget gir tilstrekkelig dokumentasjon til å fatte vedtak.

Departementet konstaterer som NVE, at de faktiske virkningene av etablering av vindkraft i et reinbeiteområder generelt er usikre og at det ikke er entydige forskningsresultater. Tidligere studier ved Kjøllefjord vindkraftverk indikerer at reinen i liten grad påvirkes av vindkraft i driftsfasen. I 2016 kom det imidlertid en svensk rapport som sammenfatter tre studier av vindkrafts effekt på rein og reindrift (Skarin m.fl.). Studiene finner effekter i form av redusert beitebruk og mindre beitero i 3-4 kilometers avstand fra vindkraftverkene. I tillegg finner studiene at reinen søker seg til områder der de ikke kan se vindturbinene, særlig når de befinner seg relativt nært vindkraftverkene. I rapporten vises det også til GPS-data som indikerer at reinen ikke har vendt seg til og gjenopptatt normal bruk av et vindkraftområde etter 3-4 års drift.

Rapporten fra Sverige omfatter tre relativt små anlegg, beliggende i skogsterrang, mens Stokkfjellet ligger godt over tregrensen. Det er derfor ikke åpenbart at de svenske funnene med hensyn til unnvikelse mv. er overførbare til Stokkfjellet, men legges det til grunn vil 4 km soner rundt prosjektet i så fall berøre deler av kalvingsområdene til Gåebrien Sijte og vårbeitene til Saanti Sijte. I store deler av disse området vil mange turbiner være synlige.

Funnene i den svenske rapporten støttes også av foreløpige analyser av reindrift ved Raggovidda vindpark, slik det fremgår av utkast til sluttrapport fra et før-etter studie av rein i det aktuelle distriktet. I utkastet tas det forbehold om at det er analysert GPS-data fra kun et år i driftsfase, men foreløpige funn tilsier at området rundt vindkraftverket har fått redusert bruk under anleggs- og driftsfasen sammenlignet med tidligere. Rapporten refererer også til reindriftenes egne oppfatninger av at det rene visuelle inntrykket av turbinene kan ha stor effekt også utenfor områder med økt menneskelig aktivitet, og mener dette må analyseres nærmere.

Departementet tar disse forskningsresultatene med i vurderingen av vindkraftverkets mulige påvirkning av reindriften i området.

3.6.4 Reindriften i området

Riast/Hyllingen (Gåebrien Sijte)

Riast/Hyllingen reinbeitedistrikt strekker seg fra grensen mot Sverige nord for Femund i øst til Stokkfjellet i nordvest. På de offisielle reindriftskartene er distriktsgrensen i vest tegnet inn fra nord ved samløpet Råna og Nea-vassdragene, videre sørover langs Råna via Litjkalvsjøen til toppen av selve Bringingen der grensa gjør en knekk og går parallelt noe vest for kommunegrensa mellom Håltålen og Midtre Gauldal til den treffer Gaula som danner grensen mot sørvest. Hele planområdet til Stokkfjellet vindkraftverk ligger utenfor denne grensen. I forbindelse med vindkraftsaken er det imidlertid reist spørsmål ved reindriftenes faktiske yttergrense mot vest. Enkelte grunneiere i planområdet har anført at gjeldende distriktsgrense i vest danner ytterpunktet for distriktets rett til å drive reindrift, og at dette er fastslått av Høyesterett i dommen inntatt i Rt. 2001 side 769 (Selbu). Gåebrien Sijte viser til at hele bringeområdet er en sentral del av deres driftsmønster, og at reinen regelmessig også trekker vest for dette området. Distriktet mener det er åpenbart at gjeldende distriktsgrense ikke gjenspeiler den faktiske reindriften i området. Fylkesmannen har ikke myndighet til å fastsette reindriftsrettens geografiske utbredelse, men bekrefter distriktets faktiske bruk av hele området Bringingen, men også områder lengre vest, og oppgir at dette i noen grad er lagt til grunn i forvaltningen av reindriften i regionen. Fylkesmannen har overfor departementet redegjort for någjeldende distriktsgrenses tilblivelse og historikk; herunder Lappekommisjonen av 1889's forslag til grenser og de innskrenkninger som ble foretatt i etterkant av kommisjonens arbeid.

Departementet konstaterer at anførsler om at distriktsgrensen er fastslått av Høyesterett gjennom den såkalte Selbu-dommen ikke kan føre fram. Departementet viser i den forbindelse til førstvoterendes innledende bemerkning om at saken gjaldt omfanget av beiteretten innenfor dagens distriktsgrense:

Saken gjelder tvist om Essand og Riast/Hylling reinbeitedistrikter har beiterett for sine rein i privateide utmarksområder innenfor distriktsgrensene i Selbu kommune, Sør-Trøndelag.

I vurderingen av vindkraftens betydning for reindriften har departementet derfor lagt til grunn den faktiske utøvelsen av reindriften i området.

Av reindriftens arealbrukskart fremgår det at hele området opp imot distriktsgrensa er kalvings- og tidlig vårland, med unntak av dalsidene helt ned mot Nea. I følge kartene dekker kalvingsområdene et stort område fra fjellet Storskarven, langsmed store deler av Tydalen og langs det meste av distriktsgrensen i vest. Om bruken av Bringen uttaler distriktet at dette med unntak for simler i kalvingsfasen, som er svært stedbundne, i noen grad styres av fremherskende vindretning i den tid som reinen bruker området. Ved sørlige vinder vil det være rein mot Gardalen og ved nordavær vil det være rein nord og vest for både Litje- og Store Kalvsjø. I kalvings- og pregingsperioden er Bringskafet, Storvollfjellet, Vorda og Råndalsøyene mye brukt i områdene nord for distriktsgrensen. Distriktet opplyser at Stokkfjellet også brukes, men i noe mindre grad enn hva som er tilfelle for de andre nevnte områdene.

Distriktet har oversendt departementet kart med GPS-plott av rein for våren (1. mars til 31. juni) for årene 2009 til 2014. Kartene viser at bruken av områdene varierer. I 2009 befant omtrent all reinen seg øst for Bringen og sentralt i distriktet. I 2010 var reinen konsentrert i de nordvestlige delene av distriktet via de nordlige delene av Bringen, herunder selve Stokkfjellet, og så langt vest som forbi Østrungen. I 2011 var det mye rein på Bringen, men ikke på selve Stokkfjellet, og reinen var spredd i relativt store deler av distriktet. Årene 2012 og 2013 var om lag som 2010, men med noe større spredning og flere registreringer i selve Stokkfjellet. I 2014 var det spredning i fra langt øst til langt vest mot Sørungen, men det var svært lite registreringer nord for selve Bringen (toppen) og ingen i Stokkfjellet. Det var kun i 2014 at områdene mellom Bringen og Haltdalen ble benyttet i særlig grad.

Distriktet oppgir at bringenområdet, og da i hovedsak området mellom Litje Kalvesjø og nord på Stokkfjellet, også har en viktig funksjon i forbindelse med flytting sørover til vinterbeitene i Femund i år hvor det er dårlig beite eller dårlig vær når flyttinga skjer. Som følge av at distriktet ikke har noen naturlig grense i nord mellom dalførene Gauldalen og Neadalen, har deler av flokken bestandig reist utover fjellene på begge sider av sjøene Holtsjøen og Samsjøen på senhøst og førjulsvinter. På arealbrukskartet er det markert en trekklei sør-østover fra området ved Rånøyene ved distriktsgrensa øst for planområdet til vindkraftverket.

Essand (Saanti Sijte)

Distriktet til Saanti Sijte ligger nord for Gåebrien Sijte, avgrenset ved Tya- og Neavassdraget. Distriktet strekker seg fra svenskegrensen til Selbusjøen i sørvest, og opp til Værnes i nordvest. Korteste avstand fra planområdet til distriktet er snaut 1,5 km, målt fra punkt 634 på nordspissen av planområdet til nordbredden av Nea. Områdene nærmest Nea er på arealbrukskartet til Landbruksdirektoratet angitt som *vårbeite – okse- og simlebeiteland*. Fra om lag 4-5 km øst for Neadalen er området angitt som *vårbeite – kalvings og tidlig vårland*. Minsteavstanden fra vindkraftverket til område angitt som kalvingsområde er derfor rundt 6 km. I følge arealbrukskartet dekker kalvingsområdene hele Skarvan og Roltdalen

nasjonalpark med unntak av de høyeste toppene, og et belte rundt nasjonalparken fra svenskegrensen og nesten til Stjørdalen.

3.6.5 Departementets vurdering av hensynet til reindrift

Riast/Hyllingen/Gåebrien Sijte

Gåebrien Sijte hevder at vindkraftverket i ytterste konsekvens vil føre til total unnvikelse av de viktige områdene rundt Bringgen, og dermed innebære store negative virkninger for reindriften.

Departementet konstaterer at Stokkfjellet vindkraftverk ligger opp imot og delvis berører områder benyttet som kalvingsområder for Riast/Hyllingen, men at selve planområdet ikke inngår i de sentrale kalvingsområdene. Bringgen er anført som et sentralt område for reindriften. Området omtalt som bringenområdet eller Mielke, er et relativt stort område. Fra dagens kraftledning sør i planområdet til Stokkfjellet, til selve toppen Bringgen er det i underkant av 7 kilometer. Når det gjelder de områdene som er særlig trukket fram som kalvingsområder, ligger toppene av Storvollfjellet og Bringsskiftet begge i overkant av 5 kilometer unna, mens Vorda ligger drøye 2 kilometer unna. Rånøyene ligger helt opp imot planområdet.

Departementet har merket seg at Fylkesmannen vil at konsesjonsmyndighetene skal legge til grunn en fem kilometer virkningssone for rein fra vindkraftverket. Funn i gjennomgangen til Skarin m.fl. (2016) tilsier at unnvikelseeffekter i en avstand på 3-4 kilometer fra vindkraftverk, men relatert til visuell eksponering. Fra undersøkelsene på Raggovidda er det antydnet unnvikelse i en større sone, men også der relatert til visuell eksponering.

Departementet konstaterer at topografien i området gjør at ingen turbiner vil være synlige sør for selve Bringgen og sørvest for Storvola. I følge synlighetsanalysen (Rambøll 29. oktober 2012) gjelder dette også store deler av Gardalen/Usmedalen, lisdene på sørøstsidene av Vorda og Bringsskiftet og Storbekkdalen mellom disse toppene, hvilket betyr at disse kalvingsområdene så nært som drøye 2 kilometer fra vindkraftverket ikke vil bli direkte eksponert for turbiner.

Dersom man legger til grunn Fylkesmannens vurdering, indikasjoner fra nyere forskning og analysen over vindkraftverkets synlighet, kan dette tilsi at unnvikelseeffekter kan oppstå i området Storkalvsjøen – nordsiden av Storvollfjellet – Litlj Kalvsjøen - nordsiden av Vorda og Rånøyene. Graden av unnvikelse må antas å avhenge av avstanden til vindkraftverket og detaljerte topografiske forhold. Det må for eksempel antas at bruken av Rånøyene som ligger helt opp imot planområdet, vil bli mer påvirket enn bruken av området Stor Kalvsjøen – Storvollfjellet, der avstanden er 3-5 kilometer. På den andre siden kan det antas at områdene Gardalen/Usmedalen inklusive lisdene på sørøstsidene av Bringsskiftet og Vorda samt Storbekkdalen blir mindre påvirket, da de ligger skjermet for visuell eksponering. Departementet merker seg at den visuelle eksponeringen på nærliggende områder angitt som viktige kalvingsområder er større utenfor enn innenfor dagens distriktsgrense.

Departementet konstaterer at distriktet ifølge arealbrukskartene har relativt store kalvingsområder, som dekker om lag halvparten av arealet i distriktet. Departementet finner også at selv om GPS-sporingen viser at Bringen var mye brukt i 4 av 6 sesonger, viser kartene at reinen spres utover store deler av de nordre delene av distriktet, og at i vårsesongene 2009 og 2014 var det nesten ingen registreringer i Bringen. Departementet erkjenner at varierende klimatiske forhold og beitekvalitet gjør at reindriften har behov for å kunne variere i bruken av de ulike områdene, og at denne fleksibiliteten har stor verdi for driften. Departementet legger derfor til grunn at hel eller delvis bortfall av kalvingsområdene i nærheten av Stokkfjellet reduserer denne fleksibiliteten, og er til ulempe for reindriften. Departementet finner likevel at de samlede kalvingsområdene for distriktet ikke er så store at etablering av Stokkfjellet vindkraftverk helt i utkanten av disse vil være til hinder for videre reindrift i distriktet, herunder nødvendig fleksibilitet, men at en viss omlegging av driften kan være nødvendig.

Departementet finner etter dette at hensynet til reindriften i Riast/Hyllingen i seg selv ikke er til hinder for å gi konsesjon til vindkraftverket.

Essand/Saanti Sijte

Saanti Sijte peker på av landskapets på nordsiden av Neadalen ligger slik til at vindkraftverket vil bli synlig fra et stort område i reinbeitedistriktet. Distriktet hevder at reinen vil redusere bruken av store områder som er svært viktige for dem. Det er frykt for at unnvikelsen kan bli total i de områder hvor simleflokken kan se vindkraftverket den tiden hvor kalvesimlene er mest våre for forstyrrelser. Bruken av disse områdene vil kunne reduseres vesentlig også i andre årstidsbeiter. Distriktet hevder videre at reinen fra Gåebrien Sijte ved unnvikelse vil kunne trekke inn i Saanti Sijte og sammenblandes med deres rein.

Departementet konstaterer at områdene nærmest Nea er angitt som vårbeite – okse og simlebeiteland, og det går blant annet en trekklei mellom Øråstjenna og elva. I et om lag 2 kilometer bredt område langsmed Neadalen, i en avstand på rundt 2 til 4 kilometer fra planområdet, vil vindkraftverket være meget godt synlig. Dette området er samtidig det som ligger nærmest veien og det som er av bebyggelse langs Nea. Det går en kraftledning på langs om lag midt i dette beltet. Lengre øst i terrenget vil rekken av topografiske topper i form av Våttåfjellet, Hårålia, Litlknippen, Storknippen og Grossvollrya, som for øvrig er angitt som en flyttlei, danne et høydedrag som gir et relativt stort bakenforliggende areal i områdene Svølgja/Rotla, Styggedalen og Liåasn/Grossvollen, der vindkraftverket ikke vil være synlig. Lengre nordøst, der arealbrukskartet angir at kalveområdet starter, stiger terrenget igjen og vindkraftverket blir igjen synlig.

Departementet legger til grunn at vindkraftverket vil være synlig fra deler av flyttleien omtalt over. Minsteavstanden er rundt 3,5 kilometer. Flyttleien går parallelt med planområdet, og uavhengig av hvilken vei det flyttes, vil reinen ha turbinene til siden for seg, og ikke som en visuell barriere de drives mot. Brukes de østligste delene av flyttleien, vil dessuten høydedraget i stor grad skjerme for sikt mot turbinene. Departementet kan ikke se at det er grunnlag for at flyttleien ikke vil kunne benyttes etter etablering av vindkraftverket.

Vindkraftverket vil være synlig fra deler av kalvingsområdene til distriktet. Minsteavstanden er imidlertid rundt 6 kilometer, og kalvingsområdene er store. Departementet kan ikke se at det er faglig belegg for å legge til grunn at Stokkfjellet vindkraftverk vil påvirke kalvingsområdene i Essand reinbeitedistrikt vesentlig.

Departementet finner at hensynet til reindriften i Essand ikke i seg selv er til hinder for å gi konsesjon.

3.6.6 Avbøtende tiltak

Avbøtende tiltak ble diskutert i konsultasjonen med Riast/Hyllingen rbd. Fra konsultasjonsprotokollen refereres:

"Distriktet understreket at anleggsperioden er særlig kritisk og at særlig kalvings/pregningsperioden må unngås. Dette innebærer ifølge distriktet at det må være anleggstans fra april frem til uti juni (mot slutten). Det kan også være aktuelt med restriksjoner på høsten. I driftsfasen er det vanskeligere for distriktet å si noe om mulige avbøtende tiltak ettersom det er usikkerhet rundt konsekvensene.

Distriktet mener omfanget av parken kan ha noe å si, herunder plassering av turbiner, men at det ikke er noen delområder som skiller seg spesielt ut, ut over at turbinene generelt bør trekkes så langt nord som mulig, slik at synligheten reduseres. Distriktet ser ingen avbøtende tiltak for å avhjelpe ulempene ved kraftlinjen, den anser de som at har en slags sperreeffekt. Distriktet påpeker at fra den eksisterende linjen er man tidvis og på enkelte plasser, mye plaget med coronastøy. Distriktet er også bekymret for iskast.

Distriktet peker på at formalisering av dagens reindrift i området gjennom flytting av distriktsgrensen kan være en form for kompensasjon, at man setter distriktsgrensen der den "burde" være."

Departementet finner at anleggsperioden kan være kritisk for reindriften, særlig dersom det er omfattende kalving i områdene opp imot planområdet. NVE har satt følgende vilkår om reindrift (anleggskonsesjonen vilkår 15):

Konsesjonær skal i miljø-, transport- og anleggsplanen beskrive tiltak som kan redusere eventuelle virkninger for tilgrensende kalvings- og pugningsområder under anleggsarbeidet for vindkraftverket i perioden april-mai.

Departementet er enig med NVE om at det må settes vilkår som ivaretar reindriften i anleggsperioden. Departementet mener imidlertid at vilkåret må være mer forpliktende enn det gjeldende vilkår legger opp til, og at reindriften selv må trekkes inn i arbeidet.

I konsesjonssøknaden er det vedlagt en skisse til utbygging av 100 MW basert på 2,3 MW turbiner. Dette gir 42 turbiner. Departementet ser det som lite sannsynlig at en utbygging vil bli gjennomført med turbiner av den størrelsen nå. Vindkraften på Fosen bygges med 3,6 MW turbiner, og enda større turbiner er kommersielt tilgjengelige. Tiltakshaver opplyser i e-post av 12. mai 2017 til departementet at det som er aktuelt nå er 18 til 24 turbiner med en effekt på 3,3 til 4,5 MW, altså en reduksjon på 18 til 24 turbinpunkter sammenlignet med søknaden.

Departementet legger til grunn at en halvering av antall turbiner gir større fleksibilitet med hensyn til plassering, samtidig som hver enkelt turbin blir større. Departementet finner at det totale visuelle bildet vindkraftverket skaper, bedres ved en halvering av turbinpunktene. Samtidig kan bruk av større turbiner endre synbarheten lokalt. Departementet viser i den forbindelse til vurderingen ovenfor, der det fremgår at topografien i området gjør at den visuelle eksponeringen av turbiner i nærliggende kalvingsområder innenfor dagens distriktsgrense reduseres. Det er usikkert i hvilken grad større turbiner vil endre på dette forholdet.

Departementet konstaterer at vindkartet i konsesjonssøknaden (side 16) viser at vindforholdene er dårligst i de sørøstlige delene av planområdet. Dette er samtidig det området som ligger nærmest de aktuelle kalvingsområdene. Departementet mener derfor en reduksjon av antall turbiner bør kunne legge til rette for å redusere det visuelle inntrykket på nærliggende kalvingsområder innenfor dagens distriktsgrense, ved at turbiner trekkes noe vekk fra de sørøstligste delene av planområdet.

Dersom konsesjonen skal stadfestes, og sett på bakgrunn av ovennevnte vurderinger, må det gjøres følgende endringer i anleggskonsesjonen, som må sees i sammenheng:

Vilkår 12 (detaljplan) gis følgende tillegg:

Ved en reduksjon av antall turbiner sammenlignet med konsekvensutredningen, skal det i detaljplanen beskrives hvordan dette kan legge til rette for å redusere de visuelle virkningene på nærliggende kalvingsområder i Riast/Hyllingen reinbeitedistrikt, ved at turbinene for eksempel trekkes ut av områdene lengst sørøst i planområdet, jf. vilkår 15.

Vilkår 15 (reindrift) skal lyde:

Konsesjonæren skal legge til rette for at det inngås avtale med Riast/Hyllingen (Gåebrien Sijte) reinbeitedistrikt om et forslag til avbøtende tiltak for reindriften i området for anleggs- og driftsfasen. Forslaget skal blant annet redusere skader og ulemper for reindriften i anleggsperioden. Forslag til avbøtende tiltak skal presenteres i detaljplan/MTA for tiltaket, jf. vilkår 12/14. Detaljplanen/MTA skal godkjennes av NVE. Dersom det ikke oppnås enighet mellom konsesjonær og reinbeitedistrikt om avbøtende tiltak, må NVE konsultere reinbeitedistriktet før planen kan godkjennes.

Når det gjelder distriktets ønske om å endre dagens distriktsgrense, er dette ikke et forhold som kan reguleres av energimyndighetene.

3.6.7 Folkerettslig vurdering

Departementet skal vurdere om tiltaket medfører at reindriftsutøverne nektes retten til kulturutøvelse, jf. SP art. 27 og den generelle omtalen ovenfor.

Utgangspunktet for vurderingen er hvorvidt etablering av vindkraftverket vil være til hinder for at reinbeitedistriktet kan opprettholde regningssvarende reindrift i distriktet.

Departementet konstaterer at flere av distriktets anførsler om konsekvenser av vindkraften er forhold som kan kompenseres blant annet gjennom tilpasninger og avbøtende tiltak. Departementet legger vekt på at det er forutsatt avbøtende tiltak for anleggsperioden.

Ut i fra en vurdering av eksisterende inngrepssituasjon, muligheten for tilpasninger av driften og avbøtende tiltak i anleggs- og driftsfase, finner departementet at grunnlaget for regningsvarende reindrift vil være tilstede også etter etablering av Stokkfjellet vindkraftverk.

Gåebrien Sijte er blitt involvert under konsesjonsbehandlingen gjennom konsultasjoner både med NVE og med departementet. Distriktets redegjørelse for bruken av områdene er lagt til grunn for departementets vurdering. Distriktet er også forutsatt trukket inn i detaljplanleggingen av vindkraftverket.

Departementet konkluderer med at etablering av Stokkfjellet vindkraftverk ikke er i strid med SP art. 27.

Ut i fra vurderingen av mulige konsekvenser for Essand reinbeitedistrikt over, finner departementet det klart at etablering av vindkraftverket ikke er i strid med SP art. 27 for det distriktet.

3.7 Støy, skyggekast og iskast

Johan Birger Stokmo mener at plassering av én av vindturbinene er i strid med eiendomsretten, da rotorbladet vil slå inn over hans eiendom. Stokmo peker på at støy, skyggekast og iskast i praksis vil medføre at hans eiendom vil bli en del av vindkraftverket. Stokmo skriver at belastningen på eiendommen blir urimelig som følge av gitt konsesjon, og ber om at vedtaket revurderes.

Henning Stokmo anfører på sin side at redusert eiendomsverdi for hytteeierne ikke er tillagt betydning i konsesjonsbehandlingen

Departementet vil innledningsvis bemerke at konsesjonsmyndighetene ikke tar stilling til privatrettslige problemstillinger i konsesjonsvurderingen, slik som eventuell verdiforringelse av eiendom, spørsmål om eiendomsrett etc. Det tilligger konsesjonæren å skaffe seg nødvendig tilgang til de eiendommer og rettigheter som blir berørt av en utbygging.

Departementet vil derimot vurdere eventuelle negative virkninger av støy, skyggekast og iskast som Stokkfjellet vindkraftverk medfører.

NVE har i konsesjonsvedtaket lagt til grunn at vindkraftverket kan påvirke eksisterende hytter i og nær planområdet både gjennom visuelle virkninger, skyggekast og støy.

Stokkfjellet vindkraftverk, med utbyggingsløsningen som lå til grunn for konsekvensutredningen, ville medføre et støynivå over den anbefalte grenseverdien på L_{den} 45 dBA for åtte hytter og fire seterhus. Den nærmeste hytta vil få støynivåer opptil L_{den} 53 dBA. På bakgrunn av dette har NVE i konsesjonen satt vilkår om at støynivået bør ligge under L_{den} 45 dBA ved hytter og seterhus. NVE har også satt vilkår om at dersom det vurderes som nødvendig, for å realisere vindkraftverket, at støynivået overstiger denne grenseverdien, skal detaljplanen omfatte aktuelle tiltak ved bygninger med støyfølsom bruk. NVE viser til at fritidsboligen til Johan Birger Stokmo ligger i såkalt grønn sone, det vil si at støynivået ved hytta ikke vil være over den anbefalte grenseverdien på L_{den} 45 dBA.

Det er videre i utredningen beregnet at femten bygg i og ved planområdet vil oppleve over ti timer faktisk skyggekast. For tre hytter vil omfanget av faktisk skyggekast kunne bli på over 40 timer i året. NVE har i konsesjonen satt vilkår om at faktisk skyggekast ikke bør overstige åtte timer per år eller 30 minutter per dag ved bygg med skyggekastfølsom bruk, dersom det ikke er inngått avtale med grunneier.

TEK skriver i merknader til klagene at endelig turbinplassering ikke er avklart, da dette avhenger av valgt turbintype og resultater fra vindmålinger, men at de ikke vil plassere vindturbiner utenfor det konsesjonsgitte planområdet, eller på eiendommer hvor de ikke har grunneieravtaler.

Departementet legger til grunn at vindkraftverket vil gi negative virkninger i form av støy og skyggekast, men forutsetter at konsesjonær ved en eventuell utbygging, vil holde seg innenfor anbefalte grenseverdier, slik som NVE har satt vilkår om i konsesjonen. Departementet konstaterer at den utbyggingen som nå er aktuell omfatter langt færre turbiner enn det som lå til grunn for konsesjonssøknaden. Muligheten for å tilpasse turbinplasseringer slik at støy og skyggekast ved bygninger reduseres er derfor klart tilstede. Dette skal beskrives nærmere i miljø-, transport- og anleggsplan (detaljplan).

Hva gjelder iskast har NVE i konsesjonen satt vilkår om at konsesjonæren skal vurdere omfanget av ising og risikoen for iskast i anlegget. En slik vurdering skal oversendes NVE før anlegget settes i drift. Det skal installeres avisingsystemer i vindturbinene, dersom konsesjonær finner dette teknisk og økonomisk forsvarlig. Konsesjonær skal utarbeide forslag til rutiner for varsling av iskast i perioder med fare for dette. NVE skal godkjenne foreslått opplegg for varsling før idriftsettelse av vindkraftverket. NVE kan stille krav til tiltak dersom omfanget av ising og risikoen for iskast viser seg å være større enn antatt. Med dette vilkåret mener departementet risikoen for iskast vil reduseres til et akseptabelt nivå.

3.8 Landskap og visuelle virkninger

FNF viser til at Skarvan Roltdalen nasjonalpark ligger åtte kilometer fra tiltaket. De mener det er feil av NVE å vurdere at denne avstanden ikke gjør det nødvendig å legge vekt på de visuelle virkninger av tiltaket fra nasjonalparken.

I konsekvensutredningen for landskap står det at det er snakk om visuelle fjernvirkninger av vindkraftverket sett fra høyereliggende, vestvendte fjellpartier i nasjonalparken. NVE påpeker at vindkraftverket kan oppleves som et fremmed landskapselement fra nasjonalparken, men at avstanden fra Stokkfjellet til nasjonalparken er så stor at de visuelle virkningene ikke er av et slikt omfang at de tillegges vekt i den samlede vurdering av tiltaket.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering på dette punktet, og peker også på at konsekvensutredningen fastslår at eventuelle virkninger av utbyggingen vil være svært begrensede, og konsekvensene anses å bli ubetydelige eller små negative.

4. Samlet vurdering og konklusjon

I vurderingen som skal gjøres etter energiloven § 3-1, jf. § 1-2, må fordelene veies opp mot ulempene tiltaket medfører.

Departementet har i vurderingen lagt til grunn at planområdet for Stokkfjellet vindkraftverk har gode vindressurser og kan gi en årlig energiproduksjon på omlag 250 GWh. Stokkfjellet vindkraftverk er teknisk/økonomisk blant de bedre vindkraftprosjektene som er blitt behandlet de siste årene, og prosjektet har en positiv nåverdi.

De største negative virkningene er etter departementets vurdering knyttet til reindrift. Det er også knyttet negative virkninger til landskap, naturmangfold, friluftsliv og hyttebebyggelse. Hensynet til reindrift og naturmangfold står sentralt i klagebehandlingen. Departementet mener at tiltaket vil ha begrensede negative virkninger for flora og fauna. De negative følgene for reindriften knytter seg til tap av kalvingsland i bringenområdet.

Departementet legger til grunn at følgene ved etablering og drift av vindparken kan bli at rein i noen grad blir fortrent fra områdene i Bringen. Departementets vurdering er basert på den faktiske bruk av områdene rundt og i distriktet, og er ikke begrenset til konsekvenser vurdert innenfor den fysiske grensen til reinbeitedistriktet. Departementet mener imidlertid at det innenfor distriktets grenser finnes tilfredsstillende arealer som kan benyttes som kalvingsland, og at driften i distriktet kan opprettholdes på en regningssvarende måte. Departementet mener at de negative virkningene for naturtyper og naturmangfold kan begrenses gjennom detaljplanleggingen. Det er satt en rekke vilkår til konsesjonen, blant annet vilkår om støy, utarbeidelse av miljø-, transport og anleggsplan og tiltak knyttet til nedleggelse av anlegget. Departementet mener at de negative virkningene for reindriften kan begrenses noe gjennom avtale om avbøtende tiltak for anleggs- og driftsperioden.

Det er ventet at vindkraftverket vil realiseres med vesentlig færre vindturbiner enn det som er lagt til grunn i søknaden. Dette kan etter departementets mening også redusere de negative virkningene.

Departementet har foretatt en samlet vurdering av alle de anførte ulempene ved en utbygging av Stokkfjellet vindkraftverk. Ulempene er vurdert opp mot fordelene ved å få på plass et vindkraftverk med et tilskudd av fornybar energi på inntil 250 GWh årlig produksjon. Stokkfjellet vindkraftverk er et teknisk/økonomisk godt vindkraftverk som kan gi positive økonomiske virkninger for Selbu kommune og regionen for øvrig i både anleggs- og driftsfasen. Departementet har etter dette kommet til at fordelene overstiger ulempene, og at konsesjonen for bygging og drift av Stokkfjellet vindkraftverk bør opprettholdes.

5. Ekspropriasjon og forhåndstiltredelse

NVE fattet samtidig med konsesjonsvedtaket, vedtak om ekspropriasjonstillatelse etter oreigningslova for nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift av nettilknytningen. Grunneier Iver Johan Unsgård har påklaget NVEs ekspropriasjonsvedtak. Grunneier Iver Johan Unsgård mener at det med hensyn til naturmangfold ikke er forsvarlig å legge kraftledningen på sørsiden av Nea, så lenge det er to kraftledninger der fra før. Han ber om at ny ledning henges i mastene til en av de eksisterende ledningene.

NVE mener parallellføring med eksisterende ledninger er den beste løsningen med hensyn til natur og miljø, selv om det vil bli en bred ryddegate.

NVE har videre vurdert at det ikke er en teknisk eller økonomisk forsvarlig løsning å legge ny 132 kV ledning på samme master som eksisterende 420 kV ledning Klæbu–Nea eller 132 kV ledning Eidum – Nea. NVE har vist til at dersom dette skulle gjøres, må eksisterende ledninger rives, og bygges på nytt med større master for å få stor nok avstand mellom linene. Dette vil medføre en betydelig merkostnad. I tillegg vil en eventuell utkobling eller vedlikehold av den ene ledningen føre til at begge ledningene må kobles ut for å kunne gjennomføre reparasjoner og vedlikehold, samtidig som feil på den ene ledningen kan slå ut begge ledningene. Dette mener NVE vil påvirke forsyningssikkerheten i Midt-Norge, og er etter NVEs mening ikke en akseptabel løsning. NVE kan heller ikke slutte seg til Iver Johan Unsgårds vurdering om at parallellføring med eksisterende ledninger ikke ivaretar hensynet til naturmangfold.

Departementet kan ikke se at de eventuelle ulempene for naturmangfold ved den konsesjonsgitte løsningen hverken er så store at de er i strid med naturmangfoldloven eller kan forsvare de økte merkostnadene parallellføring ville medført. Departementet mener at en negativ påvirkning på forsyningssikkerheten i Midt-Norge er uholdbart, spesielt med tanke på at den konsesjonsgitte løsningen ikke medfører noen store ulemper samlet sett. Departementet kan på dette grunnlag ikke ta Iver Johan Undsgårds klage tilfølge.

Samtykke til ekspropriasjon kan bare gis dersom fordelene ved ekspropriasjonen er større enn de skader og ulemper den innebærer, jf. oreigningslova § 2. Departementet viser til

interesseavveiningen ovenfor i dette vedtaket, der det konkluderes med at fordelene ved det konsederte prosjektet er større enn de skader og ulemper tiltaket medfører. Departementet mener at de samfunnsmessige fordelene ved vindkraftanlegget utvilsomt er større enn ulempene for grunn- og rettighetshavere. Vilåårene for ekspropriasjon er derfor til stede, jf. oreigningslova § 2.

Departementet minner om at ekspropriasjonstillatelsen faller bort dersom skjønn ikke er begjært innen 1 år, jf. oreigningslova § 16. Fristen løper fra dags dato.

Departementet vil ta stilling til søknad om forhåndstiltredelse når eventuelt skjønn er begjært.

TEK har ikke søkt om ekspropriasjonstillatelse for selve vindkraftverket da det skal være inngått avtale med alle grunneierne. Departementet viser i den forbindelse til at Riast/Hyllingen reinbeitedistrikt har gitt uttrykk for at de har beiterettigheter som strekker seg utenfor gjeldende distriktsgrense. Departementet her ikke grunnlag for å ta stilling til dette. Konesjonæren må uansett sørge for at de nødvendige rettigheter til grunnen er på plass før arbeidene kan starte opp.

6. Vedtak

Klagene og innsigelsen tas ikke tilfølge.

NVEs vedtak av 18. desember 2014 om anleggskonesjon og ekspropriasjonstillatelse til Stokkfjellet vindkraftverk stadfestes med følgende endringer i vilåårene:

Vilåår 12 (detaljplan) gis følgende tillegg:

Ved en reduksjon av antall turbiner sammenlignet med konsekvensutredningen, skal det i detaljplanen beskrives hvordan dette kan legge til rette for å redusere de visuelle virkningene på nærliggende kalvingsområder i Riast/Hyllingen reinbeitedistrikt, ved at turbinene for eksempel trekkes ut av områdene lengst sørøst i planområdet, jf. vilåår 15.

Vilåår 14 (Miljø-, transport og anleggsplan) gis følgende tillegg:

Planen skal ta sikte på å redusere negative effekter av adkomstveien for gammelskogen sør for Åsvollen.

Vilåår 15 (reindrift) skal lyde:

Konesjonæren skal legge til rette for at det inngås avtale med Riast/Hyllingen (Gåebrien Sijte) reinbeitedistrikt om et forslag til avbøtende tiltak for reindriften i området for anleggs- og driftsfasen. Forslaget skal blant annet redusere skader og ulemper for reindriften i anleggsperioden. Forslag til avbøtende tiltak skal presenteres i detaljplan/MTA for tiltaket, jf. vilåår 12/14. Detaljplanen/MTA skal godkjennes av NVE. Dersom det ikke oppnås enighet mellom konesjonær og reinbeitedistrikt om avbøtende tiltak, må NVE konsultere reinbeitedistriktet før planen kan godkjennes.

NVE bes utstede nye konsesjonsdokumenter.

Departementets avgjørelse kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd første punktum.

Med hilsen

Trond Ulven Ingvaldsen (e.f.)
avdelingsdirektør

Tollef Taksdal
Underdirektør

Kopi
Essand reinbeitedistrikt
Nei til Vindkraft i Selbu
Per Olav Tjelflaat
Selbu kommune
TrønderEnergi Kraft AS

Adresseliste

Forum for natur og friluftsliv i Sør- og Nord-Trøndelag	Sandgata 30	7012	TRONDHEIM
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag Henning Stokmo Iver Johan Unsgård Johan Birger Stokmo	Postboks 4710, Sluppen	7468	TRONDHEIM
Norges vassdrags- og energidirektorat Riast/Hylling reinbeitedistrikt	Postboks 5091 Majorstuen	0301	OSLO